

Sygn. akt VIII U 97/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 listopada 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie art. 138 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) zobowiązał A. A. do zwrotu nienależnie pobranej emerytury Z. H. (1) za okres od 1 kwietnia 2018 r. do 30 kwietnia 2018 r. w kwocie 1723,60 zł.

/decyzja k. 77 akt ZUS/

Odwołanie od powyższej decyzji w dniu 2 stycznia 2019 roku złożył A. A.. Wniósł o jej uchylenie oraz zwolnienie z obowiązku zwrotu świadczenia emerytalnego wpłaconego na rachunek bankowy Z. H. (1).

/odwołanie k. 3-4/

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

/odpowiedź na odwołanie k. 12/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny :

Wnioskodawca A. A. był jedynym krewnym zmarłego Z. H. (1), jego siostrzeńcem. Przez ostatnie lata opiekował się wujem.

/bezsporne/

Z. H. (1) zmarł 12 marca 2018 roku. Od 1 listopada 1989 roku pobierał emeryturę. Świadczenie płatne było do końca miesiąca poprzedzającego okres, za który wypłacono świadczenie.

/bezsporne nadto decyzja k. 15 akt ZUS/

Emerytura była przesyłana na rachunek bankowy, którego współposiadaczami byli wnioskodawca oraz Z. H. (1).

/bezsporne; pismo Banku k 74 akt ZUS; wypowiedzenie umowy rachunku k 10/

Wnioskodawca złożył w dniu 21 marca 2018 roku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych akt zgonu Z. H. (1).

/akt zgonu k. 71 akt ZUS/

Jednocześnie A. A. w dniu 21 marca 2018 roku złożył wypowiedzenie rachunku bankowego.

/wypowiedzenie k. 10/

Ostatnie świadczenie wpłynęło na rachunek bankowy w dniu 29 marca 2018 roku.

/zestawienie operacji bankowych k. 35/

Wnioskodawca uzyskał informację od pracownika banku o wpływie pieniędzy na konto. Pieniądze zostały mu wypłacone.

/bezsporne/

Sąd oddalił wniosek dowodowy pełnomocnika wnioskodawcy o dopuszczenie dowodu z przesłuchania świadka oraz zeznań wnioskodawcy na okoliczność sytuacji życiowej i majątkowej wnioskodawcy, zużycia pobranych środków, kosztów pochówku oraz pomocy finansowej odwołującemu w związku z pochówkiem. Powyższe okoliczności pozostają

bez wpływu na rozstrzygnięcie w sprawie, a zatem przesłuchanie na te okoliczności świadka i wnioskodawcy okazało się zbędne.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o powołane dokumenty, które nie budzą wątpliwości co do ich wiarygodności.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Stosownie do art. 84 ust. 1 ustawy z dnia systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 r. (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r., poz. 300) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania (art. 84 ust. 2 pkt 1) oraz świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia (art. 84 ust. 2 pkt 2).

Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata (art. 84 ust. 3) .

Stosownie zaś do art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania oraz świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

W rozpoznawanej sprawie skarżoną decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych zobowiązał wnioskodawcę do zwrotu emerytury wypłaconej na rzecz zmarłego Z. H. (1) za okres od 1 kwietnia 2018 roku do 30 kwietnia 2018 roku w kwocie 1723,62 zł.

Spór w sprawie wymagał ustalenia czy przekazana przez ZUS za miesiąc kwiecień 2018 r. kwota na rachunek bankowy, którego współposiadaczem był wnioskodawca, tytułem emerytury zmarłego, była świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 138 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.), czy też nie, a w konsekwencji czy podlega ono obowiązkowi zwrotu organowi rentowemu.

Z powołanego wyżej przepisu art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynika bowiem, że obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia ciąży na osobie, która je pobrała.

Wyjaśnić w pierwszej kolejności należy, że śmierć osoby uprawnionej do emerytury powoduje ustanie prawa do świadczenia (art. 101 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Świadczenia wypłacone przez organ rentowy za miesiące przypadające po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy, mają zatem charakter wypłaconych nienależnie. Jeżeli tego rodzaju świadczenie wypłacono osobie trzeciej, to zastosowanie znajduje art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu art. 138 ust. 1 uważa się również wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego innej osobie niż wskazana w decyzji tego organu. Do zwrotu takich świadczeń jest wówczas zobowiązana osoba, która je pobrała.

W myśl art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przewidziano dwie przesłanki uznania świadczenia za nienależnie pobrane: fakt wypłacenia świadczenia osobie innej niż wskazana w decyzji ZUS oraz zaistnienie powyższego stanu rzeczy z przyczyn niezależnych od organu rentowego (por. M. Bartnicki, Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, red. K. Antonów, ABC, Warszawa 2009).

W sprawie bezsporne było, iż osobą uprawnioną do pobierania świadczenia z tytułu emerytury był wyłącznie zmarły. Niesporne też było, że w związku ze zgonem Z. H. (1) w dniu 12 marca 2018 r., nie przysługiwało mu już prawo do tego świadczenia za kwiecień 2018 r.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega zatem wątpliwości, iż przedmiotowa kwota tytułem świadczenia emerytalnego za kwiecień 2018 r. została wypłacona, mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do tego świadczenia. Nie można jednak przyjąć, że do realizacji świadczenia, doszło z przyczyn niezależnych od organu rentowego. Oddział ZUS już w dniu 21 marca 2018 r., a więc przed terminem wypłaty emerytury, wiedział o śmierci świadczeniobiorcy i miał możliwość wstrzymania dyspozycji realizacji należności. Pozwany mimo posiadanych informacji o ustaniu prawa do świadczenia dokonał jego wypłaty.

Podnoszone przez organ rentowy procedury finansowo - księgowe wypłaty świadczenia nie mogą stanowić usprawiedliwienia niemożności wcześniejszej reakcji i anulowania dyspozycji wypłaty świadczenia. Argumentacja organu jest dalece subiektywna, podczas gdy oceniając stan rzeczy obiektywnie stwierdzić trzeba, że okres 8 dni, liczony od uzyskania informacji o śmierci Z. H. (1) do wypłaty świadczenia, był do wstrzymania wypłaty w zupełności wystarczający.

Słusznie zauważył Sąd Apelacyjny w Gdańsku, w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 września 2012 r. w sprawie III AUa 82/12, że na organie rentowym spoczywa obowiązek takiej organizacji pracy, aby nie dochodziło do potrącania świadczenia, do którego prawo ubezpieczonym wygasło.

Podobne stanowisko zajął również Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 22 października 2015 roku podkreślając, że organ rentowy będąc powiadomionym o śmierci uprawnionego nie podjął decyzji o wstrzymaniu wypłaty świadczenia najprawdopodobniej wskutek niewłaściwej organizacji pracy Zakładu polegającej na braku odpowiedniego i niezwłocznego przekazu informacji między komórkami organizacyjnymi. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 października 2015 r., III AUa 2111/14, L.) Identyczne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 24 marca 2015 roku. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 24 marca 2015 r., III AUa 719/14, L.)

Pozwany dysponował niezbędnymi informacjami już 8 dni przed dokonaniem przelewu na konto ubezpieczonego. Za zależne od organu należy zatem uznać wykonanie przelewu na konto wspólne wnioskodawcy i zmarłego, mimo posiadania informacji i niezbędnego czasu na jego wstrzymanie. Nadto, jak słusznie podnosił odwołujący się, obowiązuje zasada zaufania do organów administracji państwowej, z której wynika jasno, że obywatel ma prawo oczekiwać, iż organy Państwa będą postępować w sposób przewidywalny i racjonalny. Sytuacja, w której wnioskodawca powiadomił organ rentowy o śmierci Z. H., zaś ten nie wstrzymał wypłaty świadczenia i 8 dni później dokonał przelewu na wspólne konto zmarłego i odwołującego się, a następnie zażądał zwrotu wypłaconej kwoty, niewątpliwie podważa tę zasadę. Organ rentowy winien tak zorganizować swoje procedury wewnętrzne, aby możliwym było niezwłoczne reagowanie w sytuacjach jak w niniejszej sprawie. Jeżeli natomiast nie posiada odpowiednich

procedur to wówczas ryzyko zaistnienia sytuacji, jak w niniejszej sprawie winno obciążać właśnie organ rentowy nie zaś obywatela, który działa w zaufaniu do Państwa.

Tym samym nie zachodzą przesłanki żądania zwrotu dłużnej kwoty, przewidziane w art. 138 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Z tych też względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc, zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zmienił i stwierdził, że A. A. nie jest zobowiązany do zwrotu świadczenia za okres od dnia 1 kwietnia 2018 roku do dnia 30 kwietnia 2018 roku w kwocie 1723,62 zł.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 kpc w zw. z § 9 ust. 2 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800).

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi ZUS z pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia apelacji oraz z aktami rentowymi.